

СУЧАСНИЙ НІМЕЦЬКИЙ АНТРОПОНІМІКОН ОСОБОВИХ ІМЕН У СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОМУ АСПЕКТІ

Кирилюк М. А.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії та практики іноземних мов
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна*

Актуальність дослідження антропонімікону окремого регіону обумовлена перетвореннями його етносоціальної структури під впливом культурологічних, етнічних, регіональних особливостей. Її унікальність полягає в створенні умов для збереження і розвитку багатого фонду етноантропонімів, як і в неминучому залученні інших антропоніміконів у результаті процесів глобалізації та інтернаціоналізації. Не позбавлена прагнення до оновлення і сучасна антропонімічна система Німеччини та інших німецькомовних країн. Відомо, що лінгвістична цінність ономастичного матеріалу полягає в реалізації в даній області архаїзмів та інновацій, втіленні важливих тенденцій мовного розвитку, потужному впливі на загальномовну систему [1, 8-10].

Досліджуючи антропонімікон в соціолінгвістичному аспекті, Сюзанна Олкерс (*Susanne Oelkers*) зазначає, що особове ім'я є важливим фактором у формуванні гендерних ідентичностей, а Герхардс Юрген (*Jürgen Gerhards*) розглядає його як індикатор процесів змін у суспільстві, таких як глобалізація, гендерний характер, європеїзація чи інтернаціоналізація, індивідуалізація та міграція [2, с. 129-153].

Власні імена більше ніж апелятиви залежать від екстралінгвістичних факторів, у зв'язку з чим регулюються не лише законами мови, а й деякими соціальними, юридичними та історичними закономірностями [там же]. У всі часи особи іменувалися тим чи іншим словом, слугуючи в кожному випадку ідентифікації носія імені. Наряду із цією суто технічною функцією є ще і інші аспекти іменування особи. Адже вважається, що ім'я впливає на особу і

утворює з нею нерозривну єдність. Тим вагомішим та відповідальнішим стає для батьків завдання дати своїй дитині «правильне» ім'я в умовах постійного розширення палітри імен особи передусім за рахунок іншомовних запозичень, а також оригінальних новотворів, що властиво усій лексичній системі мови.

Попри відсутність жорстких законодавчих обмежень стосовно присвоєння імен існують все ж певні правила, що регламентують цей процес як мінімум з позицій здорового глузду, як то: ім'я не повинно суперечити благополуччю дитини; повинно однозначно ідентифікувати належність до чоловічої чи жіночої статі; особовим іменем людини не має бути прізвище, географічна назва чи позначення предмета. Щоправда усі ці вимоги значно послаблюються під впливом глобалізаційних процесів, зокрема запозичені з інших мов імена ними мало регламентуються. Таку певну лояльність антропонімічних систем можна трактувати, наряду з іншими факторами, їхньою відкритістю для взаємних контактів [7, с. 110-111].

У сучасному лексиконі особових імен, який постійно розширюється і збагачується, можна спостерігати присутність уже існуючих імен з різними варіантами написання як і також креативних новотворів з відхиленням від правописних норм. Станом на 2012 рік в німецькому антропоніміконі обчислювалося понад 53 000 форм особових імен, з них 27 500 жіночих та 25 900 чоловічих імен. Щоправда деякі з них траплялися лише один раз. Таке різноманіття зумовлено наряду з іншим багатьма варіантами написання імен, наприклад: *Luca/ Lucas/ Lukas, Sophy /Sofi, Leoni/ Leony, Anna/Anne, Feliks/ Felix* та ін. [4, с. 61].

Присвоюючи імена своїм дітям, батьки нерідко підсвідомо слідуєть духу часу, будучи однак переконаними, що обирають їм особливі, незвичайні, дивуючись при цьому, що інші чинять так само. Це спостереження дослідника в галузі ономастики Фрідхельма Дебуса (*Friedhelm Debus*) справедливе і нині, попри велику, як ніколи раніше, різноманітність антропонімікону німецьких особових імен. Ім'я, на думку деяких батьків, має бути особливим, відрізняючись при цьому від інших іноді лише однією буквою (*Allia/ Alia,*

Fridds /Fritz). Стосовно структури імен спостерігається зміна уподобань на користь коротких, що складаються щонайбільше з двох складів (*Sophie, Mia, Emma, Hanna, Paul, Ben, Lukas, Noah*), тоді як десь близько 30 років тому серед улюблених були багатоскладові імена (*Michael, Sebastian Stefanie, Katharina, Christina*) [7, с. 103].

Багато батьків (42%) воліють вибрати дитині ім'я, яке не створювало би їй незручностей. Біля половини опитаних вважають важливим (26%) чи навіть дуже важливим (19%), щоб обране ними ім'я було модним. Лише менше ніж кожен п'ятий з опитаних надає значення при виборі імені його значенню (16%), прагне, щоб воно було незвичним чи рідкісним або традиційним для даної сім'ї (11%) [7, с. 122-124].

Стосовно бажання батьків назвати свою дитину незвичним способом, що трапляється все частіше, можна припустити, що особове ім'я в цьому випадку окрім своєї основної функції ідентифікації особи стає засобом особистого унікального неповторного самовираження. Сучасні батьки навряд чи ставлять перед собою глобальні прагматичні завдання, називаючи дитину іншомовним ім'ям. Найімовірніше ними рухає прагнення підкреслити її індивідуальність, наділивши оригінальним етночуждим онімом [1, с. 12].

Серед учених та у всьому німецькомовному суспільстві часто дискутується питання співвідношення в складі антропонімікону власне німецьких та запозичених особових імен. Деякі із запозичених імен є інтернаціональними і в різних варіантах зустрічаються в багатьох мовах. Певне загострення виникає у зв'язку із поширенням мусульманських імен, точніше щодо динаміки їх поширення. Іноді, як засвідчують щорічні списки улюблених імен за версією Товариства німецької мови, такі імена відтісняють традиційні німецькі, як наприклад ім'я *Mohammed*, що є найбільш поширеним серед мусульманського населення Німеччини та інших німецькомовних країн як ім'я пророка [8, с.115].

Окрім досліджень найпоширеніших особових імен того чи іншого року, отримані для різних регіонів Німеччини та інших німецькомовних країн, які

щорічно здійснюються Товариством німецької мови (*Gesellschaft für deutsche Sprache*) у співпраці з Інститутом демоскопії (*Institut für Demoskopie Allensbach*), предметом наукових розвідок лінгвістів (*Huschka, Gerhards, Wagner*) стають також особливості та відмінності в цьому аспекті між Східною та Західною Німеччиною до об'єднання (1949-1990 р. р.) та після нього. Зокрема аналіз тенденції запозичення особових імен виявляє певну соціальну мотивацію їх вибору. Так, результати досліджень засвідчують, що загальний відсоток запозичених імен різного походження становить для НДР 30%, для ФРН 22%. При цьому на Сході домінують запозичення романського (12%) та англо-американського походження (7%) і лише 3%, як і для Заходу, слов'янського. Інші дослідження засвідчують, що ближче до 70-х років розходження в преференціях стосовно напрямку запозичень особових імен зростають [5, с. 122].

На думку німецької дослідниці проблем ономастики та гендерної лінгвістики Дамаріс Нюблінг (*Damaris Nübling*), за цими результатами прослідковується для Сходу Німеччини окциденталізація особових онімів, як прояв прозахідної орієнтації в тодішньому соціумі культивуванням французьких, італійських та американських своєрідних онімних «сигналів» та уникненням слов'янських, передусім російських запозичених імен [5, с. 134-136]. Після об'єднання Німеччини такі імена (*Mandy, Mario etc.*) зазнають переоцінки, як так звані «*Ossi-Namen*» (імена східних німців).

Підсумовуючи вищезначене, можна стверджувати, що сучасний німецький антропонімікон в умовах поліетнічного соціуму, яким є нині німецьке суспільство, зазнає структурних змін під впливом процесів глобалізації та інтернаціоналізації, одним із негативних наслідків яких виявляється засилля запозичених імен. При цьому лояльність сучасних антропонімічних систем, що зумовлюється їх все більшою відкритістю для взаємних контактів, призводить певною мірою до втрати їх етнічності. У свою чергу, тенденція до необмеженості в законодавчому відношенні антропонімікону особових імен, яка спостерігається, наприклад, в США та

деяких інших країнах, проявляється і в німецькомовному просторі. Товариство німецької мови у своїй діяльності по упорядкуванню німецького антропонімікону особових імен прагне запобігти негативним явищам в тенденціях німецького антропонайменування, регламентуючи процес присвоєння імені якщо не із законодавчої точки зору, то з позицій здорового глузду. Особливо дискусійним з позицій традиційного німецького антропонімікону є неоднозначність щодо статі дитини у випадку запозиченого особового імені.

Стосовно останнього, то гендерний аспект сучасного німецького антропонімікону видається перспективним для подальших досліджень.

Література:

1. Азнабаева, А. Ф. Современное состояние и тенденции имянаречения в полиэтническом социуме: На материале русского, башкирского, татарского и немецкого языков : автореф. дис. ... канд. филол. наук. Уфа, 2006. 20 с.
2. Gerhards, Jürgen. Die Moderne und Ihre Vornamen. 2. Aufl. Wiesbaden, 2010. 206 S.
3. Debus, Friedhelm. Namenkunde und Namengeschichte. Berlin, 2012. S. 90–95.
4. Kuntzsch, Lutz/ Dorn, Benjamin. Die beliebtesten Vornamen des Jahres 2011. *Der Sprachdienst*. 2012. № 2. S. 47–66.
5. Nübling, Damaris. Mandy und Mario, Steffi und Steffen. Zum Vornamenprofil der DDR. *Der Sprachdienst*. 2019. № 3-4. S. 120 – 135.
6. Oelkers, Susanne. Der Fall *Luca*. Zur Männlichkeit und Weiblichkeit von Vornamen. Eva L., Wyss (Hg.), *Bulletin VALS/ASLA* 80, 2004 b. S. 155–170.
7. Rüdebusch, Frauke. Die beliebtesten Vornamen 2013. *Der Sprachdienst*. 2014. № 3. S. 89–124.
8. Rüdebusch, Frauke, Die beliebtesten Vornamen 2015. *Der Sprachdienst*. 2016 № 3. S. 107–125.